

ACMHAINNÍ NÁDÚRTHA

Gníomhaíocht AN02

Téama

Gníomhaíocht ranga (GR). Déanann an rang imscrúdú ar bhia mar acmhainn agus smaoiníonn siad ar an mbia is féidir leo a fhás in aeráid na hÉireann.

Cuspóirí

Daltaí a spreagadh chun smaoinemh cá as a dtagann bia agus an tionchar imshaoil a bhíonn ag bia a thagann achar fada ó bhaile, agus na scileanna bunúsacha a bhaineann le garraíodóireacht agus a bheith ag fás bia a mhúineadh.

Snáitheanna Curaclaim

OSIE, Eolaíocht - Dúile beo; Plandaí agus ainmhithe

OSIE, Eolaíocht agus Tíreolaíocht - Feasacht agus cúram imshaoil

OSPS, Mé féin; Ag tabhairt aire do mo cholainn; Bia agus cothú

Scileanna

Ag ceistiú, ag breathnú, ag tuar, ag rangú, ag aithint

Am

20 nóiméad le haghaidh gníomhaíochta réamhoibre; 40 nóiméad ullmhúcháin d'fhás prátaí, agus turais rialta le huisce a chur ar na prátaí agus breathnú orthu ar feadh an tséasúir.

Nascadh le Scoileanna Glasa

Imshaol na scoile a fheabhsú

Fás do chuid féin!

→ CAD É AN BIA IS FÉIDIR A FHÁS IN ÉIRINN?

CAD A THEASTÓIDH UAIT

- Pónairí caifé
- Mála ríse
- Bananaí
- Prátaí
- Cabáiste
- Oráistí
- Múirín
- Síoltaí prátaí le haghaidh bachlóga
- Gabhdán oiriúnach (má theastaíonn) (féach thíos le haghaidh sonraí)

CAD A DHÉANFAIDH TÚ**Gníomhaíocht Réamhoibre**

- 1 Leag na pónairí caifé, an mála ríse, bananaí, prátaí, cabáiste, oráistí agus trátaí ar bhord. Iarr ar na daltaí a fháil amach cé acu de na bianna a d'fhéadfaí a fhás ar thalamh na scoile.
- 2 Féadfaidh daltaí teacht ar thuairimí in éineacht leis an múinteoir, ag tabhairt tuairimí faoin bhfáth nach féidir linn pónairí caifé, rís, bananaí nó oráistí a fhás.
- 3 Deirtear go bhfuil aeráid mheasartha in Éirinn. Ciallaíonn sé sin nach mbíonn

aon cheann de na ceithre shéasúr ró-dhona - ní bhíonn siad ró-fhuar sa gheimhreadh ná ró-the sa samhradh. Bíonn báisteach againn ar feadh na bliana ar fad, le fíor-bheagán sneachta agus gan aon teas mór ach an oiread.

- 4 Tá ár n-aeráid oiriúnach le haghaidh cineálacha áirithe bia a fhás. Fásann barra ar nós prátaí agus cabáiste go maith in Éirinn.
- 5 Bímid in ann na bianna ar fad atá liostaithe thuas a cheannach san ollmhargadh áitiúil ach ní bhímid in ann ach péire nó trí cinn acu a fhás anseo in Éirinn. An bhfuil an rang in ann smaoinemh ar aon bharra eile a bheimis in ann a fhás in Éirinn? D'fhéadfadh na daltaí

ACMHAINNÍ NÁDÚRTHA

Gníomhaíocht AN02

ar leanúint →

ceist a chur ar a seanmhuintir chomh maith faoi na cineálacha bia a bhíodh acu agus iad ina bpáistí. An raibh an rogha céanna bia acu is atá againn sa lá atá inniu ann?

Gníomhaíocht Gharraíodóireachta

- 1 Is éard a bheidh le déanamh ag an rang ná a gcuid glasraí féin a fhás - sa chás seo prátaí.
- 2 Má bhíonn píosa ithreach ar fáil i dtalamh na scoile féadfar na glasraí a fhás ansin. Mura mbíonn féadfar leas a bhaint as pota mór domhain, as ceapach ardaithe déanta as sean-bhríicí nó adhmaid, nó fiú amháin sean-bhonn cairr nó bonn tarracóra. Ba chóir an gabhdán a líonadh le hithir mhaith nó le múirín. Is leor doimhneas 60-80cm le prátaí a fhás.
- 3 Féadfaidh an rang tosú ar an ngníomhaíocht an-luath san earrach trí chúpla práta (prátaí nua) a chur i mbosca uibheacha.
- 4 Ba chóir na prátaí a leagan in áit dhorcha, thirim agus na bachlóga (nó súile) aníos go bpéacfaidh siad.
- 5 Nuair a thosóidh siad ag péacadh féadfar an bosca uibheacha a leagan ar leac fuinneoige áit a mbeidh teas air.
- 6 Nuair a bheidh na péacáin 1-3cm ar fhaid beifear in ann iad a chur. In Éirinn is fearr fanacht go mbeidh aon bhaol seaca caite go gcuirtear na prátaí taobh amuigh (go hiondúil go dtí deireadh Aibreáin).
- 7 Cuir na prátaí 15cm ar domhain i dhá iomaire in ithir agus múirín mhaith curtha ann. Déan cinnte go mbeidh gach práta ar a laghad 20cm ó aon tiúbar eile.
- 8 Féadfar na prátaí a 'lánú' de réir mar a fhásann siad: ciallaíonn sé sin ithir a chur ar na péacáin. Cuidíonn sé seo salachar a smachtú, ní thagann dath glas ar na tiúbair agus tugann sé cosaint in aghaidh dúchain chomh maith. Bíonn an barr níos flúirsí mar gheall air freisin.
- 9 Ba chóir na prátaí a lánú ar dtús nuair a bhíonn na plandaí thart ar 15cm ar airde: bíodh cúpla orlach barraí le feiceáil os cionn talún. Má bhíonn tú á bhfás i ngabhdán, féadfaidh tú na ballaí a ardú (m.sh. tuilleadh bríic, nó bonn breise ar bharr an chéad chinn).
- 10 Ba chóir na prátaí a lánú arís sula bhfásann na barraí os cionn na n-iomairí. Ní bheifear in ann prátaí atá gar dá chéile a lánú, ach tabharfaidh na plandaí foscadh dóibh féin ar aon nós.
- 11 Cuir uisce ar na plandaí go rialta - déanta cinnte go gcuirfidh tú uisce ar an ithir, ní ar na barraí.
- 12 Ba chóir go mbeifí in ann na prátaí a bhaint i mí an Mheithimh (ag brath ar na cineálacha prátaí). Ba chóir go mbeadh na prátaí réidh nuair a thiocfaidh bláth ar na plandaí: féadfaidh tú é sin a sheiceáil trí chúpla práta a bhaint.
- 13 Féadfaidh na daltaí cúpla práta a thabhairt abhaile nó iad a phiocadh agus a bhruth sa scoil más féidir.

Ceisteanna

- 1 Cá mhéad práta a bhain tú as planda amháin a d'fhás as práta amháin?
- 2 Cad é an líon prátaí ar an meán a bhí ar do chuid plandaí prátaí?
- 3 Cad é an limistéar talún a chlúdaigh na plandaí? Cá mhéad práta a d'fhásadh i limistéar ar aon mhéid le páirc peile? (is ionann páirc peile CLG agus thart ar 13,000 méadar cearnach).

Ar aghaidh leat

- 1 Ceangail an taithí a fuair na páistí ar a bheith ag cur phrátaí leis an nGorta in Éirinn agus an bhaint a bhí ag dúchan leis an mbarr prátaí a chailleadh. Féach ar Gníomhaíocht 3 Acmhainní Nádurtha le haghaidh roinnt smaointe a fháil ar phlandaí eile is féidir a fhás in Éirinn agus le plé a dhéanamh ar an tábhacht a bhaineann le huainíocht bharr le cosc a chur ar ghalair mar dhúchan prátaí.
- 2 Tá plandaí bia eile ann atá éasca a fhás i dtalamh na scoile nó fiú amháin sa seomra ranga. Téigh chuig www.bbc.co.uk/gardening/children/ le haghaidh smaointe agus treorach.